

Paerewa Paetae

Aronga	Hangarau 1.1		
Ingoa	Te whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori kia puta ai he hua hangarau o ēnei rā		
Kaupae	1	Whiwhinga	4
Marau akoranga	Te Marautanga o Aotearoa		
Kokonga akoranga	Hangarau		
Mana rēhita	Kua rēhitatia	Te rā i mana ai	12 Hakihea 2013
Te rā e arotakengia ai	31 Hakihea 2020	Te rā i puta ai	12 Hakihea 2013

Te Hononga ki te Marautanga

I ahu mai tēnei paerewa paetae i te Taumata 6 o *Te Marautanga o Aotearoa*, i whakaputaina e Te Pou Taki Kōrero i te tau 2008.

Whāinga Paetae

Ngā Āhutatanga o te Hangarau

- Ka tirohia ngā uara me ngā whakapono o iwi kē, ka:*
  - whakahāngai ki te otinga;*
  - mōhio ki ngā whakaharatau;*
  - whakarite ki ngā hangarau a tangata kē;*
  - mārama ki ngā ārai me ngā huarahi wātea ka taea.*
- Ka tūhura i ngā āhutatanga matua o te tangata e pā ana ki:*
  - ngā pūnaha, ngā tukanga rānei;*
  - te hiahia o ngā kiritaki;*
  - ngā rautaki whakatairanga ki te kiritaki.*

Te Whakaharatau Hangarau

- Ka arohaehae i ngā whakatakotoranga hoahoa whaiaro, ā ētahi atu hoki, hei āwhina.*
- Ka whakamātautau i ngā raraunga me ngā mōhiotanga hou kia puta ai he otinga tika.*

E hono ana ki te Papa Whakaako mō Hangarau kei te pae tukutuku nei:

<http://tmoa.tki.org.nz/Te-Marautanga-o-Aotearoa/Taumata-Matauranga-a-Motu-Ka-Taea>.

Te Hononga ki ngā Tikanga Aromatawai

Kei tēnei pae ipurangi ngā Tikanga Aromatawai mō tēnei paerewa paetae:

<http://tmoa.tki.org.nz/Te-Marautanga-o-Aotearoa/Taumata-Matauranga-a-Motu-Ka-Taea>.

Paerewa Paetae

<p>Paetae Te whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori kia puta ai he hua hangarau o ēnei rā.</p>	<p>Hei tohu i te paetae:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka tautohu i ngā matea o te tangata me ngā huarahi wātea hei whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori mō tētahi hua hangarau. • Ka whakaahua i te hua hangarau me te pēhea o tana mahi.
<p>Kaiaka He kaiaka te whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori kia puta ai he hua hangarau o ēnei rā.</p>	<p>Hei tohu i te kaiaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka tautohu i ngā matea o te tangata me ngā huarahi wātea kia rangahau hei whakahou i tētahi tauāki mai i te mātauranga Māori mō tētahi hua hangarau. • Ka whakamārama i te take o te hua hangarau.
<p>Kairangi He kairangi te whakaputa tauāki mai i te mātauranga Māori kia puta ai he hua hangarau o ēnei rā.</p>	<p>Hei tohu i te kairangi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka whakamātautau i ngā tikanga maha hei tūhura, hei arohaehae hoki i ngā hiahia o te tangata me ngā huarahi wātea, ki te whakahou, ki te whakatikatika i te tauāki mai i te mātauranga Māori i whakaputaina mō tētahi hua hangarau. • Ka parahau i te whitake o te hua hangarau.

Kōrero Āpiti

Kia taunga te ākonga ki ngā tikanga e whai wāhi mai ana:

1 E whai ake nei ko te whakamāramatanga o ngā kupu whitake, kīanga rānei:

tauāki	He pitopito kōrero whānui tonu mō tētahi hua hangarau, arā, mō tōna āhua, te pēhea o tana mahi me te take e mahia mai ai, tae rawa atu ki ngā tino tohutohu mō te whakaputa i taua hangarau. Mā taua hangarau e ea ai ngā hiahia o te tangata e whai pānga ana, otirā e whāia ai ētahi huarahi hou kua wātea mai i roto i te ao hurihuri. Ka waiho te tauāki nei hei ārahi i te ringa hangarau i roto i te whakaputanga o te hua hangarau, otirā hei arotake i te hāngai me te whitake o taua hangarau ki te take i whakaputaina ai.
whakaputa tauāki	Ko te whakaputa tauāki, he tukanga me hokihoki atu i runga anō i ngā tini pāhekohekotanga i roto i te mahi hangarau.
mātauranga Māori	Ngā mātauranga, ngā māramatanga me ngā whakapono o te Māori. Nō nehe, nō nāianeī, ā, mō āpōpō hoki. He mātauranga anō tō tēnā hapū, tō tēnā iwi.
hua hangarau	Ko tētahi hanga, ko tētahi pūnaha, ko tētahi tukanga rānei,

	otirā tērā pea ko te tauira, ko te hoahoa rānei mō tētahi o aua hua hangarau.
ngā matea o te tangata	Ko ngā āhuatanga o te tinana, o te wairua, o te ngākau, o te hinengaro o tētahi tangata, o ētahi tāngata rānei. Ko ngā matea ka puta i ngā uara me ngā whakapono, pērā i: <ul style="list-style-type: none"> • te manaaki tangata • ngā tikanga me ngā kawa • te tiaki i te mauri o te tangata, otirā te taiao nui tonu • te whakaū i te tapu me te noa.
te tangata	Tētahi tangata, ētahi tāngata rānei, otirā ko ērā e whai pānga ana, pērā i: <ul style="list-style-type: none"> • te whānau, hapū rānei • te kaumātua • te hauā • tētahi hunga motuhake • te hapori nui tonu.
whaitake	Kua whaitake te hua hangarau mēnā kua ea tā te tauākī i whakatakoto ai, arā, kua hāngai pū ki ngā hiahia o te hunga e whai pānga ana i roto i te taiao e tika ana, arā, kua ū ki te take i whakaputaina ai. Mā te whakamātautau me te ui i ngā whakaaro o te hunga e whai pānga ana e taunakihia ai te whaitake o te hua hangarau.

- 2 Me kōwhiri te huarahi pai rawa hei whakaputanga mō te tauākī, arā, me tuhituhi, me kōrero ā-waha, me hoahoa, me whakaahua, me mahere rānei.

Kuputaka:

huarahi wātea
tauākī

opportunity
brief

Tātari Kounga

- 1 Me mātua whakamana ngā Kaituku Akoranga me ngā Whakahaere Whakangungu Ahumahi e te Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa ka rēhita ai i ngā hua ka puta mai i ngā aromatawai ki ngā paerewa paetae.
- 2 Ko ngā Kaituku Akoranga me ngā Whakahaere Whakangungu Ahumahi kua mana, ā, e aromatawai ana i ā rātou hōtaka ki ngā paerewa paetae, me uru rātou ki ngā pūnaha whakarite e tika ana mō aua paerewa paetae.

Ko te tohutoro ki te Mahere Whakamana, Whakaōritenga hoki

0233